

ЧАСТИНА ПЕРША

За кожним великим багатством криється злочин.

Оноре де Бальзак

РОЗДІЛ I

Амеріго Бонасера сидів у залі третього кримінального суду Нью-Йорка і жадав правосуддя — покарання людей, що жорстоко покалічили його доньку, намагаючись збезчестити її.

Суддя, опасистий, з грубими рисами обличчя чоловіка, закотив рукави чорної мантиї, неначе хотів власноручно розправитися з молодиками, що стояли перед ним. На його обличчі застигла шляхетна зневага. Проте Амеріго Бонасера відчував якийсь фальш, що не міг усвідомити.

— Ви вчинили, як останні дегенерати, — безжально проголосив суддя.

«Так, так, — думав Амеріго Бонасера. — Тварюки! Тварюки!»

Молодики з елегантними зачісками і чисто поголені покірливо схилили голови.

Суддя вів далі:

— Ви вчинили, як хижі звірі в джунглях, і ваше щастя, що не згвалтували бідної дівчини, а то б я кинув вас за грати на дванадцять років. — Суддя зробив паузу, зиркнув з-під широких брів на сполотнілого Амеріго Бонасера, потім глянув на стос протоколів слідства, що лежали перед ним на столі. Далі насупився й стенив плечима, ніби вирок, який він збирався оголосити, не відповідав його власному бажанню. Він знову заговорив:

— Але, зважаючи на вашу молодість і те, що раніше вас до суду не притягали, а самі ви походите з порядних родин, а разом

і через те, що закон у своїй великодушності не керується почуттям помсти, засуджую вас на три роки ув'язнення. Умовно.

Лише набута за сорок років професійна звичка — носити на обличчі відбиток скорботи — стримала Америкго Бонасера від бурхливого вияву розчарування й обурення. Його вродлива і молода донька ще лежить у лікарні з перебитою і стягнутою дротом щелепою, а ці тварюки мають вийти на волю?! Весь цей суд був комедією від початку до кінця...

Він дивився, як радісні батьки й матері обступили своїх любих синів. О, тепер вони щасливі, тепер вони сміються...

Чорна жовч, невимовна гіркота ринула у Бонасера до горла і, здавалося, сочилася навіть крізь міцно зціплені зуби. Він мимохіть підніс до рота білого носовичка. Так він і стояв, мов заляканий, коли обидва винуватці, впевнені, спокійні, усміхнені, вайлувано проходили повз нього, навіть не глянувши в його бік. Він дозволив їм пройти, не промовивши ні слова, притис до рота носовичок і насилу стримався, щоб не закричати.

Слідом йшли батьки та матері цих тварюк. Двоє чоловіків і дві жінки його віку, зовні більш американізовані, ніж він. Вони позирали на нього засоромлено, проте в їхніх очах світилися відвертий тріумф і зневага.

Раптом знавіснівши, Бонасера нахилився вперед до виходу і хрипко вигукнув:

— Ви ще заплачете, як я плакав, я змушу вас плакати, як ваші діти змусили мене!

Його носовичок був уже біля очей. Адвокати, що ступали позаду, поквапили своїх клієнтів, збившись у проходах щільною купкою довкола молодиків, які вже обернулися, готові обороняти своїх рідних. Дебелий судовий пристав мершій загородив собою ряд, у якому стояв Бонасера. Але в цьому не було потреби.

Протягом усього життя в Америці Америкго Бонасера вірив у закон і порядок. І процвітав завдяки цій своїй вірі. Та тепер, коли його обпікала образа й наскрізь переймало хуже бажання купити револьвер і пристрелити цих двох телепнів, Бонасера обернувся до своєї дружини, яка ще й досі нічого не зрозуміла, і коротко сказав:

— Нас пошили в дурні. — Потім помовчав і, вирішивши не спинятися ні перед якою ціною, додав: — Доведеться на колінах просити справедливості в донна Корлеоне.

У кричушо опорядженому номері-люкс одного з лос-анджелеських готелів Джоні Фонтане заливав горе, як буває з ревнивими чоловіками. Простягшись на червоній канапі, він дудлив шотландське віскі просто з пляшки, а потім, щоб перебити присмак, освіжав рота водою, припадаючи до кришталевої вази, повної битого льоду. Минала четверта ранку, і Джоні п'яно марив, як уб'є свою дружину-шльондру, коли та прийде додому. Якщо вона взагалі прийде. Телефонувати першій дружині й запитувати про дітей було вже пізно, а дзвонити комусь із приятелів Джоні соромився, адже його кар'єра котилася тепер униз. Якщо раніше їм було б приємно, вони вважали б за честь, що Фонтане подзвонив їм о четвертій ранку, то зараз вони сприйняли б його як докучливу особу. Він посміхнувся сам собі, згадавши, що колись пригоди з Джоні Фонтане захоплювали не одну з найбільших кінозірок Америки.

Циндрячи з пляшки віскі, він нарешті почув, як клацнув у дверях ключ, однак не опустив пляшки, доки дружина не зайшла до кімнати й не стала перед ним. Вона видалася йому надзвичайно гарною — ангельське личко, проникливі очі-фіалки, чарівно-тендітне, проте ідеально збудоване тіло. На екрані її вродо ще множилася, набувала одухотвореності. Сто мільйонів чоловіків у світі закохані в лице Марго Ештон. І плачуть, аби лише побачити її на екрані.

— Де ти в чорта віялася? — запитав Джоні Фонтане.

— З бахурами, — відказала вона.

Марго переоцінила ступінь його сп'яніння. За мить він стрибнув через столик для коктейлів і вхопив її за горлянку. Але, нахилившись до її магічно вродливого обличчя, до чарівливих фіалкових очей, Джоні забув усю свою злість і знову став безпорадним. А вона вдруге припустилася помилки, глузливо посміхнувшись, і він підніс кулак.

— Джоні, тільки не в обличчя! — зойкнула Марго. — Я ж знімаюся!

Вона знушалася з нього. Джоні вдарив її в живіт, і Марго впала на підлогу. Вона важко хапала повітря, і він відчував аромат її віддишу. Джоні бив її по руках і штурхав у тугі стегна, вкриті шовковою засмагою. Дубасив її, як колись давно міцним підлітком у нью-йоркській «Пекельній кухні» лупцював надокучливу малечу. Це були болючі побої, що не лишали, проте, жодних потворних слідів, як ото вибиті зуби чи перебитий ніс.

А втім, він бив її не досить сильно, не міг бити сильніше. І Марго глузувала з цього, її парчева сукня високо заголилася, і вона, бавлячись, роз'ятрювала його:

— Ну, давай, віткни його, Джоні, тобі ж від мене тільки цього й треба!

Джоні Фонтане підвівся. Він ненавидів цю жінку, що лежала на підлозі, але її краса була нездоланною. Марго відкотилася трохи, а потім, як вправна танцівниця, одним стрибком підхопилася і стала перед ним. Тоді, мов дитина, що дражниться, пустилась витанцьовувати, приспівуючи: «Не бий мене, Джоні, не бий мене, Джоні, ніколи!» І раптом майже засмучено, із суворо-прекрасним лицем, мовила:

— Ех ти, нещасний бовдуре. Душив мене, як хлопчисько. Ах, Джоні, ти довіку залишишся дурненьким романтичним поросям. Навіть кохався ти як шмаркач. Мабуть, і досі гадаєш, що й у ліжку так робиться, як у тих дохлих пісеньках, що ти колись співав? — Марго хитнула головою. — Бідний Джоні. Добраніч, Джоні. — І пішла в спальню. Він чув, як вона повернула ключ у дверях.

Джоні сидів долі, обхопивши голову руками. Болісний, припливний відчай опанував його. Та врешті життєва чіпкість вихідця з «дна», що свого часу допомагала йому вижити в джунглях Голлівуду, спонукала його підняти слухавку й викликати таксі до аеропорту. Була лише одна людина, яка могла його врятувати. Він поїде до Нью-Йорка. Поїде до того, хто має силу й мудрість, такі потрібні йому тепер. Джоні поїде до свого хрещеного батька Корлеоне, у прихильність якого він вірив беззавітно.

Пекар Назоріне, опецькуватий і шорсткий, як його великі італійські хлібини, запорошений борошном, кидав похмури погляди то на дружину, то на пишнотілу доньку Катаріну, то на підсобника

Енцо. Той уже переодягся у свою форму військовополоненого, з написом зеленими літерами на нарукавній пов'язці. Він тремтів від думки, що сьогоднішня сцена може закінчитися для нього поверненням на Говернорс-Айленд. Один із багатьох тисяч італійських військовополонених, відпущених під слово честі для роботи в американському господарстві, Енцо жив у постійному страху, що його дозвіл на роботу в місті буде скасовано. І тому невеличка комедія, що розігрувалася перед ним, була для нього дуже серйозною справою. Назоріне гримів:

— Це що таке? Може, ти вже зганьбив мою родину, а тепер, коли війна закінчилась і ти знаєш, що Америка викине такого бевзя, як ти, ногою під зад у твоє задрипане село, до Сицилії, лишиш мою доньку з лялькою в пелені на згадку?

Енцо, невисокий, кремезний хлопчина, приклавши руку до серця, запевняв мало не слізною, та й, зрештою, цілком слушно:

— Господарю, присягаюся Святою Дівочою, я й на думці не мав так віддячити вам за вашу ласку. Я щиро люблю й поважаю вашу дочку та уклінно прошу віддати її за мене. Я знаю, що не маю права, але, якщо мене відішлють назад до Італії, я вже ніколи не зможу приїхати до Америки. І я не зможу побратися з Катаріною.

Філомена, дружина Назоріне, урвала суперечку.

— Облиш ці дурощі! — визвірилася вона на свого тлустого чоловіка. — Хіба не знаєш, що тобі треба зробити? Не відпускай Енцо, переховай його в когось із наших родичів на Лонг-Айленді.

Катаріна схлипувала. Вона була вже нівроку пухкенька, непоказна лицем, з помітними ріденькими вусиками. Їй не знайти більше такого вродливого хлопця, як Енцо, не мати більше чоловіка, що торкався б її таємних принад так закохано й шанобливо.

— Я поїду й житиму в Італії, — заверещала вона у вічі батькові. — Я втечу, якщо ти не сховаєш Енцо десь тут.

Назоріне пильно подивився на неї. Надто палка в нього донька! Хіба він сам не бачив, як вона за прилавком терлася своїми круглими сідницями об набухлу шириньку Енцо, коли той пропихався позад неї, несучи свіжі, щойно з печі, булки? «Якби їх не пильнували, то гарячий буханець цього молодого шибеника давно б уже побував в її печі», — розпусно подумав пекар. Треба

якось затримати Енцо в Америці й зробити його американським громадянином. І лише одна людина може це влаштувати. Хрещений батько. Дон Корлеоне.

Усі ці люди й багато інших отримали гарно видрукувані запрошення на весілля міс Констанції Корлеоне, призначене на останню суботу серпня 1945 року. Батько нареченої, дон Віто Корлеоне, ніколи не забував про своїх давніх друзів і сусідів, хоча тепер він живе у великому пишному будинку на Лонг-Айленді. Весілля мали справляти в цьому будинку; свято триватиме цілий день. Безперечно, це буде неабияка подія. Війна з Японією вже закінчувалася, і святкового настрою не захмарюватиме липкий страх за синів, що воюють в армії. Людям потрібне якраз весілля, щоб виявити свою радість.

Отож у суботу зранку з Нью-Йорка потекли приятелі дона Корлеоне, щоб засвідчити йому свою повагу. Вони мали при собі конверти кремового кольору — подарунки нареченій. Ніяких чеків, лише готівка. У кожному конверті лежала також візитна картка, щоб можна було встановити особу дарувальника й міру його поваги до Хрещеного Батька. Чесно заслуженої поваги.

Дон Віто Корлеоне був людиною, до якої всі вдавалися по допомогу й ніколи не розчаровувалися. Він ніколи не кидав слова на вітер, ніколи не закривався полохливою відмовою — мовляв, його руки зв'язані силою, більшою за його власну. І зовсім не обов'язково, щоб він був вашим другом, і не важливим було також те, що ви не мали коштів, аби йому віддячити. Необхідно лише, щоб ви самі засвідчили йому свою дружбу. І потім, байдуже — бідний чи багатий прохач, Дон Корлеоне візьме близько до серця його турботи. І усуне все, що завдає йому горя. Якої винагороди він потребує? Дружби, шанобливого титулу «Дон» та іноді теплішого звернення «Хрещений Батько». І, певне, для засвідчення цієї поваги, а не для якогось там зиску, просто як скромний даруночок — галон вина власного виробництва чи кошик наперчених «тараллес», випечених спеціально для окраси його різдвяного столу. Само собою вважається ознакою доброго тону нагадувати, що ви його боржник і що він має право будь-коли попросити у вас сплати цього боргу якоюсь невеличкою послугою.

Сьогодні, у такий визначний день, день весілля доньки, дон Віто Корлеоне стояв біля дверей свого будинку на Лонг-Біч і вітав гостей. Усі вони були йому добре знані, і на кожного він міг покластися. Багато хто своїм успіхом у житті завдячував донові Корлеоне і з такої доброї нагоди дозволяв собі трохи по-панібратському називати його в очі «Хрещеним». Навіть люди, що прислуговували на цьому святі, були його приятелями. За буфетом стояв давній товариш; подарунком його стали, власне, всі напої на весіллі та його велика майстерність у цих справах. Офіціантами були друзі синів дона Корлеоне. Найдки в саду на столах приготувала дружина дона з приятельками, а одноакровий садочок прикрасили весільними гірляндами нерозлучні подружки молодої.

Дон Корлеоне приймав з однаковим виявом прихильності геть усіх — багатих і бідних, могутніх і мізерних. Він не зневажав нікого — така-бо в нього вдача. І гості так голосно захоплювалися його чудовою поставою у смокінгу, що людина невтаємничена могла б залюбки визнати дона за щасливого жениха.

Разом із ним коло дверей стояли два з трьох його синів. На старшого, Сантіно, якого всі, окрім батька, звали Сонні, літні італійці поглядали з підозрою, зате молодші — із захопленням. Як на американця першого покоління, та ще італійського походження, Сонні був зависокий, майже шести футів заввишки, і видавався ще вищим через свою густу, кучеряву чуприну. Він мав обличчя перерослого купідона — з правильними рисами, але з товстими, гарно вигнутими чуттєвими губами, з ямочкою на підборідді, що надавала обличчю якогось сороміцького вигляду. Сонні був дебелий, мов бугай, і невтомний у любошах. Усі знали, як щедро наділила його природа: дружина-мучениця згадувала про шлюбне ложе з таким трепетом, як у давнину невірні про неминуче боже покарання. Подейкували, що коли він у юні роки навідувався до будинків із сумнівною славою, навіть найвідчайдушніші й найсміливіші повії, віддаючи із шанобливим острахом належне його величезній чоловічій прикрасі, вимагали подвійну ціну.

На весіллі декотрі широкороті молоді матрони з пишними стегнами вже міряли Сонні спокійно-упевненими поглядами.

Одначе наразі вони дарма марнували час. Хоч на весіллі були його дружина й троє малих дітей, Сонні Корлеоне сьогодні мав

плани щодо Люсі Манчіні, дружки своєї сестри. Ця дівчина в рожевій сукні, з короною квітів у лискучому чорному волоссі сиділа в садку за столом і добре знала про наміри Сонні, бо пускала йому бісики весь тиждень перед весіллям, а сьогодні вранці біля вітваря стиснула йому руку. Чи може дівчина зробити щось більше?

Її не турбувало, що він ніколи не зможе бути такою великою людиною, як його батько. Сонні Корлеоне мав силу й відвагу. До того ж він був щедрий, усі визнавали, що його серце таких же великих розмірів, як і його кабака. Щоправда, Сонні бракувало батькової врівноваженості, його запальна вдача не раз призводила до необачних вчинків. Хоч він добре допомагав батькові у справах, чимало сумнівалося, що Сонні стане батьковим наступником.

Таку дитину, як другий син Дона — Фредеріко, — його звать також Фредді, або Фредо, — кожен італієць вихваляв до небес. Слухняний, старанний, завжди готовий до послуг татові, він жив ще в батьківському домі, хоч йому вже виповнилося 30 років. Був невисокий, кремезний, не такий вродливий, але все з тією ж корлеонівською головою купідона, кучерявою кучмою над круглим обличчям і повними, гарно вигнутими губами донизу кутиками. Правда, у Фредді губи були не чуттєві, а ніби викарбувані з граніту. Схильний до суворості, він став надійною підпорою для батька, ніколи не перечив йому, не докучав скандальними пригодами з жіноцтвом. Але, попри всі ці чесноти, Фредді бракувало того особистого чару, тієї тваринної сили, такої необхідної, щоб керувати людьми, тож вважали, що йому теж навряд чи доведеться успадкувати родинне діло.

Третій, наймолодший син, Майкл Корлеоне, не стояв із батьком і з братами, а сидів за столом у найдальшому кутку саду. Але й там його не оминала пильна увага друзів їхньої родини.

Майкл Корлеоне відмовився йти шляхом свого великого батька. Він не мав кудлатої голови купідона, як його брати, і лискуче чорне волосся лежало рівно, майже не завиваючись. Колір його шкіри, чистий оливково-смагливий, був би гарний як для дівчини. Врода Майклова була надто тендітна. Дон Корлеоне свого часу непокоївся щодо мужності свого найменшого сина. Та ці сумніви розвіялися самі собою, коли Майклові минуло сімнадцять.